

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Nc/14/2014
Identifikačné číslo spisu: 4113202059
Dátum vydania rozhodnutia: 16.04.2014
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Sluk
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2014:4113202059.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletú V. H., narodenú XX. Q. XXXX, bývajúcu u matky, zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Z., dieťa rodičov matky - Mgr. F. H., bývajúcej v Z. a otca - F. X., bývajúceho v Z., o návrhu otca na zníženie výživného, vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 24 P 23/2013, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Nitre z prejednávania a rozhodovania vecí vednej na tomto súde pod sp. zn. 25 NcC 5/2014, takto

rozhodol:

Sudcovia Krajského súdu v Nitre JUDr. Dušan Harbuta - predseda senátu, JUDr. Ingrid Doležajová a JUDr. Mária Nagyová - členky senátu 25 NcC, n i e s ú v y l ú č e n í z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Odôvodnenie

Predseda senátu (25 NcC) Krajského súdu v Nitre JUDr. Dušan Hrabuta v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 25 NcC 5/2014 podľa § 16 ods. 1 O.s.p. predložil vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o námietke zaujatosti, ktorú vzniesol otec maloletej podaním zo 6. mája 2013 (č. l. 21 spisu) doplneným podaním doručeným súdu 20. mája 2013 (č. l. 25 spisu).

F. X. (otec maloletej) vzniesol námietku zaujatosti voči konajúcej sudkyňi okresného súdu i voči všetkým sudcom krajského súdu z dôvodu, že matka maloletej Mgr. F. H. je zamestnankyňou Krajského súdu v Nitre, a preto možno dôvodne predpokladať jej kolegiálny vzťah k sudcom krajského súdu, ale i k sudcom okresných súdov v pôsobnosti tohto krajského súdu. Ďalším dôvodom potvrdzujúcim predpoklad zaujatosti má byť skutočnosť, že iné konania vedené na okresom súde s matkou dopadli v jeho neprospech.

Sudcovia Krajského súdu v Nitre JUDr. Dušan Harbuta, JUDr. Ingrid Doležajová a JUDr. Mária Nagyová, ktorým vec napadla v zmysle rozvrhu práce (ďalej len zákonní sudcovia) k námietke zaujatosti zhodne uviedli, že sa necítia byť zaujatí. JUDr. Dušan Harbuta na doplnenie uviedol, že nie je v žiadnom vzťahu k účastníkom konania, pracuje výlučne na občianskom úseku a iba z rozvrhu práce sa dozvedel, že matka maloletej pôsobí ako asistentka na obchodnom úseku krajského súdu, s touto osobou

neprichádza odvolací senát do žiadneho úradného styku, k tejto nie je v priateľskom vzťahu. JUDr. Ingrid Doležajová poznamenala, že je bez pomeru k účastníkom a k veci. JUDr. Mária Nagyová dodala, že účastníkov nepozná a nie je s nimi v žiadnom vzťahu, matku dieťaťa, ktorá pracuje na krajskom súde nepozná, neprichádza s ňou do styku.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Nitre (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť námietky zaujatosti z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o nezaujatosti.

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti označených sudcov o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon.

Súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zaručuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Nestrannosť sa spravidla chápe ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadŕžania určitej procesnej strane).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto

hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra EŠLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, alebo presvedčenie subjektu uplatňujúceho námietku zaujatosti ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, či subjektu (spravidla účastníka) uplatňujúceho námietku zaujatosti ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je teda to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je však len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnúc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry EŠLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Pokiaľ ide o subjektívne aspekty nestrannosti namietaných sudcov senátu 25 NcC je potrebné konštatovať, že sudcovia sa necítili byť zaujatí, pretože podľa ich tvrdení tu neexistuje žiaden vzťah (k veci, k účastníkom ani k ich zástupcom), pre ktorý by bolo možné pochybovať o ich nezaujatosti.

Otec dieťaťa v námietke zaujatosti argumentuje kolegiálnym vzťahom sudcov k matke dieťaťa, ktorá má pracovať na krajskom súde. Domnieva sa, že jeho doterajšie neúspechy v súdnych konaniach odôvodňujú zaujatosť sudcov Okresného súdu Nitra. K obsahu poslednej námietky otca dieťaťa je potrebné dodať, že táto smeruje voči sudkyňi Okresného súdu Nitra Mgr. Márii Sitárovej a konkrétne výhrady (o priebehu dokazovania, rýchlom a pomalom priebehu konaní, nerešpektovaní rozhodnutí a iné) sú uvádzané k činnosti a ku konaniam okresného súdu.

Otec dieťaťa spochybňuje nestrannosť zákonných sudcov s ohľadom na - pomer sudcov k matke dieťaťa ako účastníčky konania - pre ich kolegiálny vzťah - odvodzovaný od pracovnej pozície matky, ktorá podľa vyjadrenia v predkladacej správe je asistentkou pôsobiacou na obchodno-právnom úseku krajského súdu.

Pri rozhodovaní, či uvádzaná okolnosť prezrádza nedostatok nestrannosti sudcov (z objektívnych aspektov), a teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky z vyššie citovanej judikatúry ESLP, ktorá vyžaduje, aby sa obava z nedostatku nestrannosti zakladala na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja účastníka ale podľa objektívnych symptómov - rozhodujúca je existencia objektívnych skutočností, ktoré sa ale musia preukázať.

Najvyšší súd Slovenskej republiky pri svojej rozhodovacej činnosti vychádza konštantne z toho, že nestrannosť sudcu nemôže ohroziť skutočnosť, že sudca účastníka pozná z dôvodu pôsobenia na rovnakom pracovisku, pokiaľ tu nejde o vzťah takej intenzity, pre ktorý by tu existovali pochybnosti o jeho zaujatosti. Pokiaľ ide o profesionálne, resp. kolegiálne vzťahy sudcov a zamestnancov súdov (a to i na tom istom súde), ktoré neprekračujú tomu zodpovedajúce medze, objektívne nie je daný dôvod pre pochybnosti o nezaujatosti, lebo táto skutočnosť sama osebe ešte nesvedčí o existencii vzťahu relevantného z hľadiska § 14 O.s.p. (obdobne napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Nc 1/2012, sp. zn. 7 Nc 35/2012, 8 Nc 6 /2014, sp. zn. 1 Nc 9/2012, sp. zn. 1 Nc 8/2010, sp. zn. 8 Nc 8/2014 a iné). Obsah námietky zaujatosti ani stanoviská zákonných sudcov k nej neprezrádzajú existenciu iného ako kolegiálneho vzťahu k účastníčke konania.

Vychádzajúc z oboch uvedených hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti), Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti zákonných sudcov JUDr. Dušana Harbutu, JUDr. Ingrid Doležajovej a JUDr. Márie Nagyovej a preto rozhodol, že týchto nevyklučuje z prerokovania a rozhodovania tejto veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.